

SLOVOSLED V ČESKÉ VĚTĚ

- je volný, ale nikoli libovolný
- těsná souvislost se skloňováním a časováním (dokážeme rozlišit podmět a předmět) na rozdíl od analytických jazyků bez skloňování
příklad: Petr viděl Pavel. / Petr viděl Pavla. / Pavla viděl Petr. / Petr Pavla viděl.
- rozčlenění výpovědi na dvě části:
 - **východisko = téma**
známé ze situace nebo z kontextu; zajišťuje návaznost a soudržnost textu
 - **jádro = réma**
hlavní část výpovědi, stěžejní sdělení; podává novou informaci

Objektivní pořádek slov ve větě

- při klidné výpovědi bez citového zabarvení, oznamovací věty
- **východisko** na začátku, **jádro** na konci
- jádro jedné věty se stává východiskem věty další
příklad:
Byl jednou jeden král.
Ten měl tři syny.
Nejmladší z nich se jmenoval Jan.

Subjektivní pořádek slov ve větě

- citové zabarvení (= emoce), otázky, důraz apod.
- otázky, zvolání, žadací věty
- obrácený slovosled: **jádro** stojí na začátku, **východisko** až za ním
příklad:
Pěkný pořádek tady máte!
Teprve včera jsem ten dopis obdržel.
Co jsi s tím mobilem udělal?
- slovosled se mění podle dosažení komunikačního cíle a emočního stavu mluvčího
- některá slovosledná pravidla jsou dána zvykově: domácí obuv vs. kočka domácí

Cvičení

1. V následujících větách upravte pořádek slov.

Řidiče nákladních a osobních automobilů stále častěji lesní zvěř ohrožuje při svých cestách za potravou.

Policisté proto apelují, aby se obezřetněji jezdilo v polních a lesních úsecích.

Zvěř do silnice může vyskočit prakticky kdekoli, a tak jízda pomalejší může vážnějším následkům zabránit.

Když jsme dorazili k brance naší, za oknem čekala nás vyděšená maminka.

Hned na prahu domu ji nezvyklá vůně ovanula.

Branka se uzná, když hráč útočící kotouč kopne a ten se odrazí od hráče bránícího kromě brankáře.

V galerii dosud neznámý obraz zahlédla.

2. Podtrhněte ve větách jádro výpovědi = nejdůležitější novou informaci

V pátek zajišťují rodiče nákup pro celou rodinu.

Nákup zajišťují rodiče pro celou rodinu v pátek.

Rodiče zajišťují v pátek pro celou rodinu nákup.

Sedm let se učím anglický jazyk.

Anglický jazyk se učím sedm let.

K narozeninám jsem od tatínka dostala mobil.

Mobil jsem k narozeninám dostala od tatínka.

Mobil jsem od tatínka dostala k narozeninám.

3. Holé věty rozvíjejte pomocí výrazů v závorce.

Měsíc se vyhoupl (navečer, les, zářivý, temný).

Dav se valil (rozvášněný, široké ulice, zvuk trubek, pískot píšťalek).

Světlo se rozlilo (bledý, temný, jeskyně, najednou).

Dým se vyvalil (hustý, vysoko, střecha, dům).

Vydali jsme se (neděle, nedávno, otevřený, návštěva, dinopark).